

ERNYES Mihály*
THURZÓ (TISZA) Miksa életútja
(THURZÓ [TISZA] Miksa lifeway.)

Absztrakt

THURZÓ Miksa három magyarországi rendszerben teljesített szolgálatot a magyar rendőrségnél, nevezetesen a dualizmus időszakában, a két világháború között és rövid ideig a II. világháború után is. Ezalatt a Magyar Királyság két alkalommal vesztéként került ki a világháborúkból, a trianoni békediktátum elcsatolta az ország területének 2/3-át és lakosságának felét, melyen ugyan enyhítettek a Bécsi döntések, azonban a II. világháború utáni Párizs környéki békék visszaállították a magyar nemzetet és az országot megcsonkító állapotot. Ezek a körülmények olyan helyzeteket teremtettek, amelyekben olyan életutak alakulhattak ki, amelyek sem a korábbi sem pedig a vizsgált időszakot követő korszakban nem jöhettek létre.

Kulcsszavak:

önkormányzati rendőrség ; államosított rendőrség ; Branyiszközi hágó ;
Szepesi Lapok ; Szepesváralja

Abstract

THURZÓ Miksa served in three Hungarian political systems in the Hungarian police, namely in the period of dualism, between the two world wars and for a short time in the II. even after World War II. In the meantime, the Kingdom of Hungary was twice as loser as World War II, the Trianon peace delegate disbanded 2/3 of the country's territory and half of its population, while the Vienna decisions were eased. World Peace Peace parishes around Paris have restored the Hungarian nation and state of the country. These circumstances have created situations in which life paths may have evolved that could not have been created either in the past or in the post-examined period.

Keywords:

local police ; nationalized police ; Branyiszko Saddle ;
Szepesi Napló periodical ; Szepesváralja

*

- *Open Researcher and Contributor ID* = Nyílt Kutató és Közreműködő Azonosító (ORCID)

<https://orcid.org/0000-0001-7819-1781>

Institutional attachements = Szerző intézményi kötődései :

- *Bertalan Szemere Scientific Society of History of Hungarian Law Enforcement* = Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság

@: oermi_uiroda@freemail.hu

DOI : 10.31626/HU-EISSN2530094X.VITOM.55-72.p

THURZÓ (TISZA) Miksa ősrégi szepességi szász (cipszer),¹ evangélikus vallású, polgári családba született Poprádon, 1864. V. 29-én. Anyakönyvezett családi neve THURZÓ. Apja kovácsmester volt. 7 testvéréből 5 nőtt fel. Hat éves korától járt iskolába, amikor is Maximilan THURZÓ néven került a nyilvántartásba. Magyarul és németül anyanyelvi szinten valamint szlovákul és franciául beszélt. Lakatos inaként kezdett dolgozni, majd két év katonai szolgálatot teljesített 1886 júniusáig a magyar királyi 38. honvédszászlóaljnál, Lőcsén.²

1907-ben Szepesvármegye új közigazgatási beosztásának elkészítéséhez rögzítették a tisztviselők névsorát, s nevéből törölték a „h” betűt. Vizsgálták családját, melynek során megállapították, hogy a nemes THURZÓ famíliához nincs köze. Hajszát indítottak ellene, mert gróf TISZA István miniszterelnök híve volt. Ekkor, ezért kérte nevének átváltoztatását, amelyet a belügyminiszter 1908-ban engedélyezett, egyidejűleg Ilona, Lajos és Vince nevű kiskorú gyermekeivel.³

A rendőri karból történő nyugdíjazása Pécssett érte, ahol magánnyomozó irodát nyitott. A kialakítással járó gondokból kifolyólag a városban való további tartózkodása rövid életűvé vált. Lakását a Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem könyvtárának épületében bérelt szoba jelentette, amelyet irodaként is kívánt használni. A könyvtár bejáratánál elhelyezett egy táblát *„Tisza Miksa ny. m. kir. rendőrfőtanácsos magánnyomozó irodája földszint jobbra”* szöveggel. Az Egyetemi Könyvtár bizottságához küldött, 1925. VI. 23-án kelt levelében kérte, hogy névjegyét a könyvtár kapuján ismét kifüggeszthesse, mivel azt a gondnok, akitől a szobát bérelte, levette, pedig annak tényét korábban jelezte a könyvtár igazgatójának és az egyetem rektorának is akik, azt nem elleneztek. A Könyvtár-bizottság 1925. VII. 10-ei ülésén megállapította, hogy THURZÓ [TISZA] Miksa nyugállományú rendőrfőtanácsos 1925. V. 1-től elsejétől ideiglenes rektori engedéllyel a kezelő altiszt szolgálati lakásában egy bútorozott szobát vett ki albérletbe. Azonban a könyvtár épületében idegen személy nem lakhat és a hirdető cédula nem függeszthető ki, mert nem egyeztethető össze az egyetem jellegével. Ezért az albérletet fel kell mondani. Az Egyetemi Tanács egyetértett a Könyvtár-bizottság döntésével,

amiért a tanács elnöke határozatban rögzítette a felmondás keltezéséként 1925. VII. 1-jét, beleegyezve abba, hogy a lakást az albérlő 1925. VII. 31-én hagyja el. Egyidejűleg a névjegy kiállítását megtiltotta. A kezelő altiszt jelezte, hogy a felmondást megtette.⁴

Magánnyomozói tevékenységének egyik területeként a külföldre utazás megkönnyítését is jelölte. „*Vízum-szerzés, Jugoszláviába, Felvidékre, Erdélybe utazni szándékozók vízumait mérsékelt díjazás ellenében levélileg megszerzi TISZA Miksa ny. rendőrfőtanácsos Pécs, Szepesy utca 3. Minthogy a szerb konzul Pécssett székel, ez a híradás különösen érdekli a Jugoszláviába utazókat.*”⁵

Pécsről Miskolcra, a Tizeshonvéd utca 36. szám alá, majd rövid idő elteltével a Zemplén vármegyei Hernádnémetibe költözött. Ott hunyt el 1945. I. 31-én és ott is helyezték örök nyugalomra 1945. II. 2-án. Halálának oka tüdőgyulladás volt.⁶

Felesége, THURZÓ [TISZA] Miksáné a magyar postamesterrek egyik legérdemesebbje volt. 1918-ban a csehek betörésekor Viraván állt hivatalban. Ő értesítette legelsőként a magyar hatóságokat a támadásról és mentette a postai javakat. 1914-ben az orosz betöréskor ugyanezt cselekedte.⁷

Rendvédelmi pályán

THURZÓ [TISZA] Miksa 1886. VIII. 9-én felszerelt csendőrnek a Kassai IV. Csendőrkerület, ungvári 2. szárny-parancsnokságához. 23 évesen már őrsparancsnok volt.⁸

1894-ben visszaköltözött Poprádra, ahol egy év múlva városi aljegyző, majd újabb egy év elteltével rendőr-alkapitány lett. Saját költségén, a Budapesti Magyar Királyi Állami Rendőrségnél volt tanulmányúton, melyről a főkapitány igazolást is kiállított. „*Tekintetes THURZÓ Miksa városi alkapitány úrnak! Igazolom, hogy április 14-től május 4-ig a budapesti államrendőrség szervezetét, a rendőrség előtti eljárást és a tolonckezelést tanulmányozta. RUDNAY Béla főkapitány. 1897. május 4.*” Amikor fogadta, RUDNAY Béla megjegyezte, hogy minden vidéki rendőrkapitánynak követni kellene e példát.⁹

ENDRÖDY Géza 1898-ban így írt róla „*Thurzó Miksa rendőrkapitányi segéd, alkapitányi címmel és ranggal ki e minőségében az adópénztárt is kezeli, csak pár éve osztatott be az idős, de azért vasszorgalmú és tevékeny főkapitány mellé. Ez a beosztás sokban könnyített a főkapitánynak felelősségterhes állásán.*”¹⁰

A poprádi polgármester, 1898. VI. 5-én, dicsérő szavakkal méltatta tevékenységét. Gyors munkálkodásának, kiváló pontosságúnak, fáradhatatlan szorgalmunak, rendíthetetlen ügybuzgóságot tanúsítónak nevezte és igazolta, hogy 1897. I. 1-től a város rendőr-alkapitányaként dolgozott. Az 1899 tavaszán benyújtott pályázat alapján, 1899. V. 3-án, Lőcsén kelt rendelkezésével gróf CSÁKY Zénó főispán Szepesváralja rendezett tanácsú város rendőrkapitányának nevezte ki, mely tisztségében vezette a városi adópénztárt is. Első tennivalói során, rövid idő alatt helyrehozta az elhanyagolt rendőrkapitányi hivatalt.¹¹

Szepesváraljai beosztásának elhagyására a háború végén bekövetkezett megszállás kényszerítette. Több menekült rendőrtisztviselővel együtt jelentkezett a belügyminisztérium rendőri főosztályán, ahol SZILÁRD Rezső volt a főosztályvezető, helyettes államtitkári rangban teljesített szolgálatot. PAYERLE Nándor volt újvidéki főkapitány kormány megbízottként kapta feladatul az ügyek vitelét. Akkor működött egy államosítási főosztály is, ahová beosztották HRUCKÓ Mihály lőcsei főkapitányt, BAKSAY Endrét és RÓTH Vilmos pancsovai főkapitányt. Az államosítás akkor már teljesen elő volt készítve.¹²

THURZÓ [TISZA] Miksa Karcagra nyert beosztást, ahová karácsony első napján utazott. Ott OLASZ Mihály főkapitány fogadta.

A családja levélben arról értesítette, hogy a csehek nem fogják bántani, ha hazamegy és a Magyar Királyi Belügyminisztérium Államosítási Főosztályánál is azt tanácsolták, hogy utazzon haza, nyugtassa meg hozzátartozóit. 1919. I. 19-én este ért haza. A Szepesváraljára 1918. XII. 18-án bevonult cseh rendőrök rövid időre letartóztatták, lakásán házkutatást tartottak.

1919. III. 14-én Budapestre kért útlevelet. Ismét a rendőri főosztályon jelentkezett, ahol ott volt DAJKA Endre nagyváradai rendőrkapitány is.¹³

Miskolcra vezényelték, ahová 1919. III. 21-én hajnalban érkezett meg. Egy altiszt újságot mutatott, amelyben azt írták, hogy kikiáltották a proletárdiktatúrát. Jelentkezett RIMÓCZI József főkapitánynál, aki a bűnügyi osztályra osztotta be, majd 1919. IV. 24-én, mint az alakuló vörösőrség helyi parancsnoka Egerbe irányította HUSZÁR Aladár kerületi parancsnokhoz, aki határrendőrségi tanácsos volt.

A következő napon azonban a Szepességre utazott, mert nem akart a kommunisták szolgálatába állni. Kassán megint le tartóztatták és internálni akarták, csak a volt kassai rendőrkolégák közbenjárására szabadult. A családjához utazott Szepesváraljára, ahonnan Terezinbe internálták, de rövid idő múlva hazaengedték.

1919. VIII. 26-án elhagyta lakóhelyét, majd 1919. VIII. 29-én jelentkezett az akadályozott tisztviselők kormánybiztoságánál, ahonnan a fővárosi IX. kerületi rendőrkapitányságra került. 1919. XII. 18-án Kaposvárra utazott, mivel beosztást nyert az alakuló Kaposvári/Pécsi Kerületi Rendőrfőkapitányság állományába. 1921. VIII. 21-én megkezdték az átköltözést Pécsre.¹⁴

1920. VI. 30-ai hatállyal a kormányzó felmentette a kötelező jogi végzettség alól és államrendőrségi kapitánnyá nevezte ki, majd a belügyminiszter, a Pécsre történő áttelepülést követően, 1921 szeptemberében rendőrtanácsossá léptette elő.¹⁵

1922. III. 1-vel, kérelmére áthelyezésre került a hidasnémeti határszéli kirendeltségre, kirendeltségvezetőnek, mely beosztásából bő 2 év elteltével a belügyminiszter felmentette és visszahelyezte Pécsre.

A szanalási törvény értelmében ideiglenes nyugállományba helyezték, majd 1925. VII. 1-jén búcsút mondott a testületnek. 1925. III. 24-én, nyugállományba helyezése előtt, a kormányzó az országos főkapitány előterjesztésére rendőrfőtanácsosi címet adományozott számára.¹⁶

A rendvédelmi közéletben

1907-ben résztvevője volt a Magyarországi Rendőrtisztviselők Országos Egyesülete (MROE) létrehozásának, melynek alakuló ülésén, még THURZÓ néven, beválasztották a 12 tagú választmányba.¹⁷

Később a MROE alelnöke lett¹⁸ és a Magyarországi Rendőrtisztviselők Segélyező Egyesületének jegyzője is volt.¹⁹

1916 nyarán a szepesi városok tisztviselőit buzdította segélyező egyesület szervezésére.²⁰

A szepesi városi rendőrtisztviselők részére egyenruhát vívott ki.²¹ Az alispán 1916. IX. 25-én arról értesítette, hogy egyenruha átányt kapnak a tisztviselők. Az egyenruhák budapesti mintára készültek.

1916 nyarán, Szepesváralján, 205 koronát gyűjtöttek az Erdélyből menekült rendőrközegek számára.²²

Az 1939-ben induló, GERHÁRD József szerkesztésében és kiadásában megjelent „*Magyar Rend*” című, a magyar közrendet népszerűsítő könyvsorozatnál a 9 fős szerkesztőbizottság egyik tagja volt.²³

Közéleti szereplése

1912-ben polgári iskola létrehozásáért küzdött. A *Szepesi Lapok*ban 10 cikke jelent meg az iskola nélkülözhetetlenségének alátámasztására, de sokak által aláírt javaslatot 1912. VIII. 1-én mégis elutasították.²⁴

1913-ban HUSZ Dávid emlékére elkészítendő szoborra 382 korona 93 fillért gyűjtött. A többi költséget Poprád város állta. Az emlékmű részét képező szobrot augusztusban leplezték le, a Kárpát Múzeum bejáratánál.²⁵

1915. VIII. 1-én, az egyesület Tátrafüreden tartott XLI. évi rendes közgyűlésén THURZÓ [TISZA] Miksa az osztály elnöke bejelentette, hogy Szepesváralja székhellyel megalakították a Magyarországi Kárpát Egyesület Branyiszkói Osztályát, melynek már 60 tagja van. A közgyűlés örömmel üdvözölte az új osztályt.²⁶

Az osztály komoly szerepet vállalt, a Branyiszkói-hágónál 1849. II. 5-én lezajlott ütközet hősi halottjai emlékének ápolásában.

1875-ben Szepes vármegye közönsége a csata emlékére a branyiszközi tetőn egy obeliszket állíttatott. Az odalátogatók ki téve az időjárás viszontagságainak gyakran áztak-fáztak. Gyógyírt mindössze egy piciny helyiségből álló kocsmá jelentett. THURZÓ [TISZA] Miksa a helyzet javítását célzóan a belügyminisztertől gyűjtési engedélyt kért menedékház építéséhez. Kezdeményezéséhez sok támogató csatlakozott.

A Pápa és Vidéke hetilap dicséretes mozgalom indításáról írt. „Tisza Miksa szepesváraljai rendőrkapitány dicséretes mozgalmat indított, hogy a Branyiszkozó fennsíkjára hazafias kegyeletből zarándoklók részére egy kellemes menedékház építtessék, ahol az utasok pihenőt és az esetleges zord időjárás ellen menedéket találjanak. A gyűjtőívet megküldötte városunk tanácsához is, amely gyűjtés céljából kiadta azt a rendőrtizedesnek. Olvasóink figyelmét felhívjuk e szép cél pártolására.”²⁷

Szatmár vármegye királyi tanfelügyelője érzelemdúsan ecsetelte a csatát, majd kitért az odazarándoklók időjárásnak kitett voltára. Jelezte, hogy Szepesváralja rendőrkapitánya a megyei összes állami iskola igazgatójához fordult, kérve gyűjtés szervezését egy menedékház építéséhez. Tekintettel a hazafias célra a kérdést pártolta.

A Késmárki Líceum arról értesítette olvasóit, hogy a szinyelipócz-branyiszközi kirándulásukból megmaradt összeget, 22 koronát, a melegszívű ifjúság hozzájárulásul elküldte a honvédelem emlék bizottság elnökének THURZÓ [TISZA] Miksa rendőrkapitánynak Szepesváraljára.²⁸

A menedékház építésére 3 000 korona jött össze, melyhez THURZÓ [TISZA] Miksa még sok építőanyagot koldult. A branyiszközi-tetőn álló impozáns épületet 1913 nyarán adták át.

Az elhanyagolt állapotba került emlékmű köré kovácsoltvasból kerítést építtetett, a meredeken, lépcsős feljárót fakorláltal.²⁹

A korotnoki temetőben felállítandó síremlék költségeinek fedezésére szintén gyűjtési engedélyt kért.

Egy vas emléktáblán 28 név volt feltüntetve, a még élő tanuktól viszont azt hallotta, hogy 2-300 hős alussza álmát a korotnoki és a szatmárnémeti temetőben, sőt arról is beszéltek a környéken élők, hogy a hegytetőn is vannak eltemetve.

A korotnoki temetőben mészkőből faragott emlékművet állítottak. Az oszlopot vasrudakkal vették körül és virágokat ültettek. Az 1913-ban felavatott, ma is álló emlékoszlopon 2 felirat olvasható. *„Itt nyugszanak a meredek branyiszkói hegyoldalon és fennsíkron 1849. február 5. vívott emlékezetes csatában elesett magyar honvédeink, a branyiszkói hősök. . . . Közadakozásból készítette Tisza Miksa rendőrkapitány, 1913.”*³⁰

1917-ben újra mozgalmat indított a polgári iskoláért. 15 nap alatt sikerrel jártak, elsőre 72 tanuló jelentkezett.

Szintén ebben az évben 2 hosszú vezércikket írt a köztisztviselők helyzetéről illetőleg a háborús segélyekről, melyeknek végső következtetése az volt *„ . . . nem lehet megengedni, hogy a magyar köztisztviselők éhen haljanak, vagy más módon tönkremenjenek.”*³¹

Szociális érzékenységet mutatta az az intézkedése is, amellyel Szepesváraljára egy idegen mészárosot költöztetett, aki a marhahús kilóját 5 koronáért kezdte árusítani. A helyi mészárosok ezt követően 4 koronáért adták a marhahús kilóját *„ . . . nagy öröme a lakosságnak, mely a rendőrkapitány gondoskodása folytán olcsó húshoz jut.”*-ot.³²

Több alkalommal írt újságcikket és tett közzé felhívást a cipszerek 800 éves jubileumára vonatkozóan, köztudomásúnak tekintve őseik tizenegyedik századi bevándorlását, szerény, önzetemes és emberséges tulajdonságát. Ők *„ . . . érzésben a magyarokkal teljesen összeolvadtak, a magyaroknak édes testvérei lettek, együtt örvendeztek, együtt szenvedtek nyolcszáz éven át, míg Trianon nem szakította el őket egymástól.”*³³

1939 tavaszán, amikor TÖRS Tibor országgyűlési képviselő Hernádnémetiben beszámolót tartott, THURZÓ [TISZA] Miksa többekkel együtt csatlakozott a Magyar Élet Pártjához.³⁴

Írásos alkotásai

Publikációi körében kiemelkedő alkotásnak tekinthető a magyarországi rendőrségek történetének a feldolgozása. 1901-ben merült fel annak gondolata, hogy megírja a rendőrség történetét, mégpedig első részletét a jelenre, a másodikat a múltra vonatkoztatva. 1903-ban kezdte a nem könnyű anyaggyűjtést, amely csaknem egy évtizedig tartott. E könyvének második kiadása

bővített változat, mivel az időközbeni eseményeket is feldolgozta. A megjelentetéshez, a rendőrségtől anyagi támogatást nem tudott szerezni, viszont az előfizetők gyűjtéséhez hozzájárult az országos főkapitány.³⁵ A *Magyarország rendőrségének története* címet viselő könyv 1913-ban Iglón 1500 példányban, majd második, bővített kiadásban 1925-ben Pécsen jelent meg. E szakkönyvet többször elsőnek, sőt egyetlennek jelölték korabeli értékelésekben.³⁶

E bőszeges testülettörténeti munka esetében a kritika érintette az alkalmazott módszereket és a tudományos felkészültséget is. REKTOR Béla szerint³⁷ a könyv nem alapos munka, mivel a magyar közbiztonsági szervek eredetével nem foglalkozik, KATONA Géza pedig azt kifogásolta, hogy első rendőrként az ősember kunyhóját őrző kutyát említette, adatait a városi levéltárosok megkeresése útján szerezte be, akiktől kevés, felületes tájékoztatást kapott.³⁸ THURZÓ [TISZA] Miksa mentsége legyen, hogy sok későbbi szerző hivatkozik rá, még bírálói is.³⁹

THURZÓ [TISZA] Miksa a rendőrség keletkezésének és fejlődésének vázlatát követően 54 város és 14 vármegye rendőrségét mutatta be. Kitért a rendőri közegek régi elnevezéseire, a betyárvilágra és a csendőrség rövid történetére. Külön foglalkozott a vidéki rendőrség államosításáért folytatott küzdelemmel, a Magyar Királyi Képviselőházi Őrséggel, a testület háború alatti helyzetével, a polgári őrséggel, a nemzetőrséggel és a Vörös Őrséggel. Tárgyalta a vidéki rendőrség államosításának körülményeit, az azt körül ölelő időszak rendvédelmi eseményeit, a szerb megszállást. Függelékként közreadta néhány bűncselekmény felderítésének történetét.

1930-ban adta ki a gödrös áll és gödrös arc jelentőségéről szóló könyvét, melyről több újságban is jelent meg híradás.⁴⁰

E munkájában kifejtette, hogy a gödrös állú és gödrös arcú emberek kevésbé bűnöző természetűek. A testi adottságokból levont következtetései szerint az ilyen emberek aránya a társadalomban 25-30%, a bűnözők közt csak 0.9-2.0%. Bűncselekményeik esetleges delictumok, melyekben nagy szerephez jut a véletlen.⁴¹

1932-től különböző újságokban a Felvidéki Egyesületek Szövetsége nevében is felhívást tett közzé azzal a szándékkal,

hogy megírja a felvidéki menekültek történetét. „*Minden menekült lehetőleg foglalja írásba, milyen okok kényszerítették menekülésre, minő szenvedéseken ment keresztül, mikor, honnan, merre jött át, hol kapott elhelyezést, jelenleg hol lakik és mik a családi körülményei. Minden lényeges mozzanat leírását kéri a gyűjtő.*”⁴²

A menekültek könyvében 76 névvel és 1 álnévvvel aláírt történetet szerkesztett egy kötetbe, emléket állítva ezzel az üldözés miatt menekülésre kényszerülőknek.⁴³

A könyv 1945-ben rákerült a tiltott sajtótermékek listájára.⁴⁴

Pályafutásáról és alkotásairól önálló kötetként jelentek meg további kiadványok is. 1939-ben érdekesnek tartott ismeretekről,⁴⁵ 1925-ben öt költeményt közreadóan,⁴⁶ 1941-ben verset tartalmazóan.⁴⁷

Könyvei mellett számos írása és felhívása jelent meg különböző újságokban.

Pécsett tartózkodása idején újságcikkben emlékezett meg a pécsi kerületi főkapitányság rövid működésének történetéről⁴⁸ és arról is írt, hogy miért nincs Pécsnek cukorgyára.⁴⁹

Jelent meg tanulmánya a *Csendőrségi Lapok*ban is.⁵⁰

THURZÓ [TISZA] Miksa testületi és a rendvédelmi területen kívüli közéleti szereplése is tevékeny, nyomot hagyó életútról tesz tanúbizonyságot.

Jegyzetek:

¹ A cipszerek vagy szepességi szászok egy németajkú népcsoport eredetileg a Szepességben kaptak letelepedési jogot. Nevük a német Zips (Szepes) szóból származik. Tisza szerint „... a Zipszer név alatt a Szepességről származó, három nyelvet beszélő, szorgalmas, megbízható, jellemes embert ismer az egész világ.”

TISZA: *Bizonyítékok Magyarország feldarabolása ellen: egy szepesi ember érdekes életrajza*. 8.p.

² Loc.cit. 77.p.

³ A Budapesti Közlöny 1908. évi 196. számában lehozta, hogy THURZÁK Miksa rendőrkapitány családi neve TISZA-ra átváltoztatott a Belügyminiszter 89.947/1908. BM számú rendeletével. A THURZÁK név téves volt, helyesen THURZÓ.

Loc.cit. 112-114.p.

⁴ PTE.L. Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem Egyetemi Tanács.1924/1925.tanév 7. rendes ülés. (1925. VI. 27. 9) 23.napirendi pont. 211/1924/25.sz.Könyvtárbizottság. 2374/1924-25.sz.

⁵ Hirdetés. 4.p.

⁶ 1928 őszén még a miskolci címe lelhető fel, 1929 nyarán már bizonyosan Hernádnémetiben lakott. A Hernádnémeti Református Egyházközség halotti anyakönyvében születési helye, téves bejegyzés eredményeként Szepesváralja. Rögzítésre került még, hogy evangélikus vallású, nős, ny. r. főtanácsos.

TISZA: A Zipszerek nyolcszáz éves jubileuma. (*Nyírvidek*) 1-3.p. ; Idem: A Zipszerek nyolcszáz éves jubileuma. (*Szatmár és Bereg*) 5.p. ; Tisza lakcíme. 3.p.

⁷ BARNA — DARVAS — HEGEDŰS: 135.p.

⁸ TISZA: *Bizonyítékok Magyarország feldarabolása ellen: egy szepesi ember érdekes életrajza*. op.cit. 77-83.p.

⁹ Loc.cit. 85.p.

¹⁰ ENDRÓDY: 193.p.

¹¹ TISZA: *Bizonyítékok Magyarország feldarabolása ellen: egy szepesi ember érdekes életrajza*. op.cit. 96.p. ; Idem: *A magyarországi rendőrségek története*. 364.p.

¹² 1918. VII. 9-én beterjesztésre került a rendőrség államosításáról szóló törvényjavaslat.

Loc.cit. 163.p. ; OGYK.KI.1918-XLIII.köt.12-52.p.

¹³ DAJKA (Endre) András, Dr. DAJKA Endre néven írta a rendőrséget érintő dolgozatait. Jogász doktor, aki 1909-től 1918-ig a nagyváradai rendőrség kötelékében teljesített szolgálatot alkapitányként, majd rendőrkapitányként. A helyi közélet tevékeny szereplője volt. A háború végén, menekült tisztviselőként, Budapestre költözött s ott került nyugállományba. Ezt követően több terjedelmes művet írt, de a testületet érintő alkotást már nem készítette.

DAJKA: *A magyar vidéki rendőrség adminisztrációjához*. ; Idem: *A magyar vidéki rendőrségek szervezete és adminisztrációja*. ; Idem: *A rend a háború után*.

¹⁴ 1/1919. (VIII. 11.) BM.r.

¹⁵ Tisza kinevezése rendőrtanácsossá.

¹⁶ 1923/XXXV.tc. ; 1924/IV.tc.

¹⁷ A Debrecenben megjelenő *Város* hetilap 1907. XII. 21-ei számában „*Rendőrtisztviselők kongresszusa*” címmel néhány névelírással ugyan, de részletes összefoglalást adott közre. 1907. II. 17-én alapították meg a Magyarországi Rendőrtisztviselők Országos Egyesületét (MROE), melynek alakuló közgyűlését 1907. XII. 17-én tartották. Az egyesület székhelye Budapest lett, hivatalos lapja a *Közbiztonság*, elnöke HEGEDŰS Sándor. Diszelnökké választották BODA Dezső budapesti rendőrfőkapitányt, aki cselekvő, segítő közreműködésre tett ígéretet, melyet a későbbiekben be is tartott. Rendőrtisztviselők kongresszusa. 4-5.p.

¹⁸ 1918. I. 16-i keltezéssel igazolás arról, hogy a MROE alelnöke.

TISZA: *Bizonyítékok Magyarország feldarabolása ellen: egy szepesi ember érdekes életrajza.* op.cit. 152.p.

¹⁹ Az 1907. évi decemberi kongresszuson kimondta megalakulását a Magyarországi Rendőrtisztviselők Segélyező Egyesülete, melynek 1908. XII. 6-án datált és MALYÁTA Ágoston temesvári rendőrkapitány által bemutatott alapszabályát, a következő év 1909. V. 12-én hagyta jóvá a belügyminiszter megbízásából SZABÓ miniszteri tanácsos.

TISZA: *A magyarországi rendőrségek története.* op.cit. 364.p.

²⁰ TISZA: *Bizonyítékok Magyarország feldarabolása ellen: egy szepesi ember érdekes életrajza.* op.cit. 134.p.

²¹ Loc.cit. 135.p.

²² Loc.cit. 138.p.

²³ GERHÁRD: I.köt. 2.p.

²⁴ TISZA: *Bizonyítékok Magyarország feldarabolása ellen: egy szepesi ember érdekes életrajza.* op.cit. 121-122.p.

²⁵ HUSZ Dávid (1813-1889) Poprádon született és ott élő vendéglátós vállalkozó volt, aki 1868-ban 24 szobás turistaház építésével megalapozta a Husz-parkot, amely kis turista és fürdő helyé vált, mint a tátrai kirándulások fontos kiinduló pontja. 1882-ben a Magyarországi Kárpát Egyesület, Poprádra telepítette múzeumi gyűjteményét, amelyet a HUSZ Dávid által rendelkezésre bocsájított házikóban állítottak ki. 4 évvel később építették fel a poprádi Kárpát Múzeumot, melynek bejáratánál 1913-ban HUSZ Dávid érdemeire tekintettel emlékművet avattak.

²⁶ A Magyarországi Kárpát Egyesület (MKE) Magyarország első turistaegyesülete, amelyet, 1873. VIII. 10-én alapítottak Tátrafüreden.

Megalakult a Magyarországi Kárpát Egyesület Branyiszközi Osztálya.

²⁷ Branyiszkóért. 4.p.

²⁸ GAZDAG: 5.p.

²⁹ TISZA: *Bizonyítékok Magyarország feldarabolása ellen: egy szepesi ember érdekes életrajza.* op.cit. 124-125.p.

³⁰ TISZA: *Bizonyítékok Magyarország feldarabolása ellen: egy szepesi ember érdekes életrajza.* op.cit. 125.p.

³¹ TISZA: A köztisztviselők helyzete a háborúban. 1-2.p. ; Idem: A tisztviselők háborús segítése. 1-2.p.

³² Mikor követjük a szepesváraljai példát? 3.p.

³³ TISZA: A Zipszerek nyolcszáz éves jubileuma. (*Nyírvidék*) 1-3.p. ; Idem: A Zipszerek nyolcszáz éves jubileuma. (*Szatmár és Bereg*) 5.p. ; Idem: Zipszerek jubileuma. 3.p.

³⁴ Csatlakozás. (*Budapesti Hírlap*) 2.p. ; Csatlakozás. (*Magyar Országos Tudósító*) 5.p.

³⁵ TISZA: *Bizonyítékok Magyarország feldarabolása ellen: egy szepesi ember érdekes életrajza.* op.cit. 99.p.+107.p.+202.p. ; TISZA: *Magyarország rendőrségének története.* op.cit. 3-5.p.

³⁶ A második kiadás előszavában *A Rend*, közbiztonsági szaklap 1923. évi 77. számára utalva, THURZÓ [TISZA] Miksa maga is felemlítette, hogy a magyar rendőrség történetét érintő egyetlen bőséges forrást nyújtó munka az övé.

Az *Evangélikus Élet* rövid méltatásában még 1941-ben is arról írt, hogy THURZÓ [TISZA] Miksa alkotása az egyetlen forrásmunka a rendőri szakirodalomban.

TISZA: *Magyarország rendőrségének története.* op.cit. 186.p. ; Érdekes pályafutás, érdekes könyvek. 4.p.

³⁷ REKTOR: 12.

³⁸ KATONA. 5.p.

³⁹ REKTOR: op.cit. 21-23.p. + 120.p. + 129.p. + 368.p. + 375.p. + 409.p.

⁴⁰ TISZA: *A gödrös ál és gödrös arc jelentőségéről.*

⁴¹ Gödrös-e az álad? (*Eger*) 4.p. ; Gödrös-e az álad? (*8 Órai Újság*) 3.p.

⁴² Könyv a menekültekről. (*Békésmegyei Közlöny*) 3.p. ; Könyv a menekültekről. (*Eger*) 4.p.

⁴³ TISZA: *A menekültek könyve. A megszállott magyar területről kiüldözött magyar testvéreink kálváriája.*

⁴⁴ Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 530/1945. M.E. számú rendelete alapján 1945. IV. 28-án létesült Fasiszta Sajtótermékek Jegyzékét Összeállító Bizottság ugyanez év júliusában adta közre a beszolgáltatandó fasiszta, szovjetellenes és antidemokratikus sajtótermékek (könyvek és hírlapok, illetve folyóiratok) I. számú jegyzékét.

530/1945. (II. 26.) M.E.r. ; *A fasiszta, szovjetellenes, antidemokratikus sajtótermékek II.sz. jegyzéke. Magyar könyvek, idegen nyelvű könyvek, folyóiratok, zeneművek.* 15.p.

⁴⁵ TISZA: *Érdekes pályafutásom és alkotásaim.*

⁴⁶ Idem: *Tisza Miksa ny. rendőrfőtanácsos német nyelvű, illetve szepesi tájshírlék költeményei.*

⁴⁷ Idem: *Tanulságos példakép.* 2.p.

⁴⁸ Idem: A pécsi kerületi főkapitányság 5 évet élt Pécs városában. 2.p.

⁴⁹ Idem: Miért nincs Pécsnek cukorgyára. 3.p.

⁵⁰ Idem: A cigányokról. 21-23.p.

Forrás- és irodalomjegyzék (a jegyzetekben alkalmazott rövidítések oldása):

MONOGRÁFIÁK KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

- DAJKA: *A magyar vidéki rendőrség adminisztrációjához.* (13.;) — DAJKA Endre: *A magyar vidéki rendőrség adminisztrációjához.* Budapest, 1915, Pátria Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság. 18 p. (Különlenyomat a „Rendőrségi Lapok”-ból.)
- DAJKA: *A magyar vidéki rendőrségek szervezete és adminisztrációja.* (13.;) — DAJKA Endre: *A magyar vidéki rendőrségek szervezete és adminisztrációja.* Nagyvárad, 1916², 46 p.
- DAJKA: *A rend a háború után.* (13.;) — DAJKA Endre: *A rend a háború után.* Nagyvárad, 1918, Sonnenfeld Műnyomda. 47 p.
- ENDRÓDY (10.;) — ENDRÓDY Géza: *Magyarország rendőrsége az államosítás előtt.* Gyula, 1898, Dobay János Könyvnyomdája. 220 p.
- GERHÁRD (23.;) — GERHÁRD József (szerk.): *Magyar rend.* Budapest, 1939, Gerhard József. 67 p. /A magyar közrendet népszerűsítő könyvtár, 1./
- KATONA (38.;) — KATONA Géza: *Közbiztonság-védelem Magyarországon az I. világháborúig.* Budapest, 1984, BM Kiadó. 174 p. HU-ISBN 963 03 1985 3.
- REKTOR (37.;39.;) — REKTOR Béla: *A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története.* Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat. 552 p. USA-ISBN 0 934214 01 8.
- TISZA: *Bizonyítékok Magyarország feldarabolása ellen: egy szepesi ember érdekes életrajza.* (1.;2.;3.;8.;9.;11.;12.;18.;20.;21.;22.;24.;29.;30.;35.;) — TISZA Miksa: *Bizonyítékok Magyarország feldarabolása ellen: egy szepesi ember érdekes életrajza.* Pécs, 1926, Pannónia Nyomda. 218 p.
- TISZA: *A cigányokról.* (50.;) — TISZA Miksa: *A cigányokról. Csendőrségi Lapok, XXII.évf. (1932) 1.sz. (I. 1.) 21-23.p.*
- TISZA: *Érdekes pályafutásom és alkotásaim.* (45.;) — TISZA Miksa: *Érdekes pályafutásom és alkotásaim.* Miskolc, 1939, Fekete Pál és Társai Nyomdája. 262 p.

- TISZA: *A gödrös ál és gödrös arc jelentőségéről.* (40.) — TISZA Miksa: *A gödrös ál és gödrös arc jelentőségéről.* Kaposvár, 1930, Kultúra Könyvnyomda. 46.p.
- TISZA: *Magyarország rendőrségének története.* (9.;19.;35.;) — TISZA Miksa: *Magyarország rendőrségének története.* Pécs, 1925², Haladás Nyomda Rt. 395 p.
Előző kiadás! : TISZA Miksa: *Magyarország rendőrségének története a legrégebb időktől 1912-ig.* Igló, 1913, Szepesi Lapok Nyomdája. 327 p.
- TISZA: *A menekültek könyve. A megszállott magyar területről kiűldözött magyar testvéreink kálváriája.* (43.p.) — TISZA Miksa (szerk.): *A menekültek könyve. A megszállott magyar területről kiűldözött magyar testvéreink kálváriája.* Miskolc, 1940, Fekete Pál és Társai Nyomda. 193 p.

TÖRTÉNETI-FÖLDRAJZI MŰVEK

- BARNA — DARVAS — HEGEDŰS — HEGEDŰS László (szerk. et al.): *Szerencs és vidéke.* Budapest, 1931, Magyar Városok Monográfiája Kiadóhivatala. 153 p. /Magyar városok monográfiája, IX./

CIKKEK

- Branyiszkoért. (27.;) — Branyiszkoért. (Szerkesztőségi közlemény). *Pápa és vidéke*, VI.évf. (1911) 39.sz. (IX. 24.) 4.p.
- Csatlakozás. (*Budapesti Hírlap*) (34.;) — Csatlakozás. (Szerkesztőségi közlemény.) *Budapesti Hírlap*, LIX.évf. (1939) 59.sz. (III. 12.) 2.p.
- Csatlakozás. (*Magyar Országos Tudósító*) (34.;) — Csatlakozás. (Szerkesztőségi közlemény.) *Magyar Országos Tudósító*, XXI.évf. (1939) 58.sz. (III. 11.) 5.p.
- Érdekes pályafutás érdekes könyvek. (36.;) — Érdekes pályafutás érdekes könyvek. (Szerkesztői közlemény.) *Evangélikus Élet*, IX.évf. (1941) 23.sz. (VI. 7.) 4.p.
- GAZDAG (28.;) — GAZDAG József: Branyiszko. *Vasárnap*, XXV.évf. (1892) 4.sz. (I. 24.) 5 p.
- Könyv a menekültekről. (*Békésmegyei Közlöny*) (42.;) — Könyv a menekültekről. (Szerkesztőségi közlemény.) *Békésmegyei Közlöny*, LIX.évf. (1932) 28.sz. (II. 13.) 3.p.

- Könyv a menekültekről. (*Eger*) (42.;) — Könyv a menekültekről. (Szerkesztőségi közlemény.) *Eger*, XLIII.évf. (1932) 32.sz. (II. 10.) 4.p.
- Megalakult a Magyarországi Kárpát Egyesület Branyiszkói Osztálya. (26.;) — Megalakult a Magyarországi Kárpát Egyesület Branyiszkói Osztálya. (Szerkesztőségi közlemény.) *Felsőbányai Hírlap*, XX.évf. (1915) 18.sz. (IX. 2) 2.p.
- Mikor követjük a szepesváraljai példát? (32.;) — Mikor követjük a szepesváraljai példát? (Szerkesztői közlemény.) *Szatmár és Vidéke*, XXXIV.évf. (1917) 39.sz. (IX. 25.) 3.p.
- Rendőrtisztviselők kongresszusa. (17.;) — Rendőrtisztviselők kongresszusa. (Szerkesztőségi közlemény.) *Város*, IV.évf. (1907) 51.sz. (XII. 21.) 4-5.p.
- Gödrös-e az álad? (*Eger*) (41.;) — Gödrös az álad? (Szerkesztőségi közlemény.) *Eger*, L.évf. (1939) 161.sz. (X. 11.) 3.p.
- Gödrös-e az álad? (*8 Órai Újság*) (41.;) — Gödrös az álad? (Szerkesztőségi közlemény.) *8 Órai Újság*, XX.évf. (1934) 103.sz. (V. 8.) 3.p.
- TISZA: A köztisztviselők helyzete a háborúban. (31.;) — TISZA Miksa: A köztisztviselők helyzete a háborúban. *Nagybánya*, XV.évf. (1917) 5.sz. (II. 1.) 1-2.p.
- TISZA: Miért nincs Pécsnek cukorgyára. (49.;) — TISZA Miksa: Miért nincs Pécsnek cukorgyára. *Dunántól*, XIV.évf. (1924) 186.sz. (VIII. 17.) 3.p.
- TISZA: A pécsi kerületi főkapitányság 5. évét élte Pécs városában. (48.;) — TISZA Miksa: A pécsi kerületi főkapitányság 5. évét élte Pécs városában. *Dunántúl*, XIV.évf. (1924) 301.sz. (XII. 25.) 2.p.
- TISZA: A tisztviselők háborús segélye. (31.;) — TISZA Miksa: A tisztviselők háborús segélye. *Nagybánya*, XV.évf. (1917) 48.sz. (XI.29.) 1-2.p.
- TISZA: Zipszerek jubileuma. (33.;) — TISZA Miksa: Zipszerek jubileuma. (Szerkesztőségi közlemény.) *Zalai Közlöny*, LXVIII.évf. (1928) 223.sz. (X.2.) 3.p.
- TISZA: A Zipszerek nyolcszáz éves jubileuma. (*Nyírvidék*) (6.;33.;) — TISZA Miksa: A Zipszerek nyolcszáz éves jubileuma. *Nyírvidék*, XLIX.évf. (1928) 216.sz. (IX. 23.) 1-2.p.

- TISZA: A Zipszerek nyolcszáz éves jubileuma. (*Szatmár és Bereg*) (6.;33.;) — TISZA Miksa: A Zipszerek nyolcszáz éves jubileuma. *Szatmár és Bereg*, VIII.évf. (1928) 40.sz. (IX. 30.) 5.p.
- Tisza kinevezése rendőrtanácsossá. (15.;) — Tisza kinevezése rendőrtanácsossá. (Szerkesztőségi közlemény.) *Magyar Távirati Iroda Napi Hírek*, 1921. IX. 17. (0020)
- Tisza lakcíme. (6.;) — Tisza lakcíme. (Szerkesztőségi közlemény) *Budapesti Hírlap*, XLIX.évf. (1929) 169.sz. (VII. 28.) 3.p.
- Vízum-szerzés. (5.;) — Vízszerzés. (Szerkesztőségi közlemény.) *Zalai Közlöny*, LXV.évf. (1925) 130.sz. (VI. 13.) 4.p.

KÖLTEMÉNYEK

- TISZA: *Tanulságos példakép*. (47.;) — TISZA Miksa: *Tanulságos példakép*. Miskolc, 1941, Standhaft Nyomda. 6 p.
- TISZA: *Tisza Miksa ny. rendőrfőtanácsos német nyelvű, illetve szepesi tájszólású költeményei*. (46.;) — TISZA Miksa: *Tisza Miksa ny. rendőrfőtanácsos német nyelvű, illetve szepesi tájszólású költeményei*. Pécs, 1925, Taizs József Könyvnyomdája. 18 p.

LEVÉL- IRAT ÉS DOKUMENTUMTÁRI GYŰJTEMÉNYEK

- OGYK.KI. (12.;) — OGYK. (Országgyűlési Könyvtár) KI. (Képviselőházi Irományok).
- PTE.L. (4.;) — PTE (Pécsi Tudományegyetem) L (levéltára)

JOGSZABÁLYOK ÉS ÖNÁLLÓ MELLÉKLETEIK

- 1/1919. (VIII. 11.) BM.r. (14.;) — 1/1919. (VIII. 11.) BM.r. a működésükben akadályozott községi, városi és vármegyei alkalmazottak jelentkezésre felhívása. *Belügyi Közlöny*, XXIV.évf. (1919) 39.sz. 1191.p.
- 1923/XXXV.tc. (16.;) — 1923/XXXV.tc. a közszolgálatban álló tisztviselők és egyéb alkalmazottak létszámának csökkentéséről és egyéb kapcsolatos intézkedésekről.
- 1924/IV.tc. (16.;) — 1924/IV.tc. az államháztartás egyensúlyának helyreállításáról.

- 530/1945. (II. 26.) M.E.r. — 530/1945. (II. 26.) M.E.r. az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendelete a fasiszta szellemű és szovjetellenes sajtótermékek megsemmisítéséről.
Magyarországi Rendeletek Tára, LXXIX.évf. (1945) I.köt. 50.p.
- A fasiszta, szovjetellenes, antidemokratikus sajtótermékek II.sz. jegyzéke. Magyar könyvek, idegen nyelvű könyvek, folyóiratok, zeneművek.* — *A fasiszta, szovjetellenes, antidemokratikus sajtótermékek II.sz. jegyzéke. Magyar könyvek, idegen nyelvű könyvek, folyóiratok, zeneművek.* Budapest, 1945, Miniszterelnökség Sajtóosztálya - Szikra és Lapkiadó Vállalat. 63 p.
(44.;)